

**Підсекція
«ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»**

**ОЦІНКА ОСВІТНИХ ВТРАТ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

Л. В.- В. Вейланде

к. пед. наук, доцент, доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації ФПСП ОНУ імені І. І. Мечникова

Поняття «освітні втрати» активно почали обговорювати на початку пандемії COVID, коли Міжнародні організації оцінки якості освіти презентували результати своїх досліджень. До спалаху пандемії найчастіше обговорювалися навчальні втрати, summer learning loss, learning gap – втрата навчальних досягнень у зв'язку з тривалою перервою навчання з можливістю відновити академічний прогрес після повернення до навчання. Таке визначення ми знаходимо у результатах наданих TIMSS 2015 та PISA 2018 [5]. У дослідженні Міжнародної консалтингової компанії McKinsey у 2021 році. З'являється поняття незавершене навчання з недоотриманням знань, але розуміється також відхилення від очікуваного результату з можливістю надолужити втрачене [4].

Поняття освітні втрати почали використовувати починаючи зі Звіту сектору освіти Світового банку, який провів аналіз якості освітніх послуг за період пандемії COVID у 157 країнах. Аналітик Світового банку Патрінос Г. запропонував оцінювати різницю між тим, чого могли б досягти здобувачі освіти, і тим, що вони мають [6]. Серед основних причин – паузи або втрата можливості навчання. Такі втрати набагато ширше ніж навчальні – уповільнення соціального або психологічного розвитку, втрати у вихованні або академічних знання. Причинами освітніх втрат можуть бути масштабні суспільні потрясіння та надзвичайні події: війна, пандемія, надзвичайні ситуації природного характеру. Освітні втрати можуть бути різного масштабу і по-різному впливати на учнівство залежно від країни, соціально-економічного положення та інших факторів.

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України у 2022 році дало поштовх до спочатку безпрецедентної повної зупинки освітнього процесу 24.02.2022 в країні, а потім на значні обмеження у доступі до якісної освіти усіх здобувачів. Дослідження показують, що війни (Друга світова, В'єтнамська) мали суттєвий вплив на академічні здобутки, фізичне та ментальне здоров'я, а також рівень доходу та добробут учнівства в майбутньому. За деякими даними, діти, чий доступ до освіти перервався або був обмежений під час Другої світової війни, мали втрати у доході навіть через 40 років [6]. Війна на території України сьогодні також призводить до значних освітніх втрат. Окрім дистанційного або змішаного навчання, як фактори, що впливають на об'єм освітніх втрат сьогодні можна назвати бойові дії та окупацію, повітряні тривоги, виїзд здобувачів освіти за кордон та їх втрату для системи освіти України, внутрішнє переміщення як здобувачів, так і закладів освіти, відключення електроенергії та інше. Окрім прямого впливу, на виникнення освітніх втрат опосередковано тиснуть доходи та емоційно-психологічний клімат родини, залученість батьків до освітнього процесу, освітнє середовище та стабільність, передбачуваність та перспективність розвитку системи освіти. Хто та як сьогодні проводить дослідження освітніх втрат. До аналізу освітніх втрат залучаються міжнародні організації та організації місцевого рівня. Серед вже відомих міжнародних організацій можна назвати PISA, TIMSS, PIRLS, SCILS, REDS, які проводять оцінку якості освіти на рівні закладів середньої освіти. Дослідження ЮНІСЕФ, Світового банку проводять оцінку впливу рівня якості освіти на соціально-економічне благополуччя країн.

Щодо комплексних досліджень освітніх втрат на місцевому рівні в Україні, то можна назвати дослідження Міжнародного фонду «Відродження» грудень 2022 року, моніторинг аспектів організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах воєнного стану започаткований ще у 2022 році та у 2024 році проведений вже третій раз.

Що саме на думку експертів є критичними викликами системи вищої освіти. Чуб О., Коноваленко Т. називають: знищення інфраструктури закладів вищої освіти, скорочення фінансування ЗВО, втрата кадрового потенціалу, відтік українських та

іноземних студентів, організація освіти на тимчасових та де окупованих територіях [3].

За результатами моніторингу базових аспектів організації освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах воєнного стану, проведеного Державною службою якості освіти у 2024 році освітні втрати свого вишу як значні визначили 16,3% наукових та науково-педагогічних працівників, як помірні - 43,9%. Всього було опитано 58 692 здобувача та 16 114 викладачів з усіх областей України. Оцінка рівня освітніх втрат, спричинених війною у закладах освіти за регіональним розподілом, як значні визначили опитувані в таких регіонах: Херсонська область, Миколаївська та Запорізька області, Харківська та Сумська області, Дніпропетровська область. Одеська область за рейтингом знаходиться на 11 місці з 23 (значні втрати 59,3 % опитаних, мінімальні 40,7%).

Складність співставлення результатів міжнародних та місцевих моніторингових у тому, що на сьогодні не існує єдиних критеріїв оцінки та інструментів проведення моніторингу освітніх втрат. Під час таких досліджень визначають рівень задоволеності якістю освіти, рівень адаптованості системи освіти (закладів) до вимог воєнного часу, якість кадрового забезпечення, рівень фінансування та розвитку (втрати) матеріально-технічної бази, дослідження на основі міжнародних моніторингових оцінювань, дослідження на основі національного тестування та інші критерії. Однак, незважаючи на це результати таких моніторингових дають можливість будувати систему відновлення системи освіти, освітніх послуг та моделювати підходи до компенсації освітніх втрат.

Література

1. Назаренко Ю. Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації. Міжнародний фонд «Відродження» за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні. 2022. URL: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zapyska_osvitni-vtraty.pdf (дата звернення: 12.10.2024)
2. Результати моніторингового дослідження базових аспектів організації освітнього процесу (якості, безпеки та ресурсів) в закладах фахової перед вищої та вищої освіти в умовах воєнного

стану у 2024 році (I етап). Державна служба якості освіти. https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Zvit_2024_I_etap_VO_FPO.pdf (дата звернення: 20.10.2024)

3. Чуб О., Коноваленко Т. Освітні втрати крізь призму війни. 2023. <https://progresylni.org/blogs/edulost> (дата звернення: 18.10.2024)

4. Chen, B., Dorn, E., Sarakatsannis, J., Wiesinger A. Teacher survey: Learning loss is global—and significant. McKinsey Company. Education March 1, 2021 <https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/teacher-survey-learn-ing-loss-is-global-and-significant> (дата звернення: 5.11.2024)

5. Crato, B. Improving a Country's Education: PISA 2018 Results in 10 Countries. Springer Nature Switzerland AG. 2021. 263p. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-59031-4> (дата звернення: 10.11.2024)

6. Patrinos, H. The Longer Students Were Out of School, the Less They Learned. Europe and Central Asia Region Office of the Chief Economist. April 2023. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099534004242341552/pdf/IDU0807776730889d04a240ad3305c282c112fe8.pdf> (дата звернення: 15.11.2024)